

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Орленко О.М. кандидат економічних наук, старший викладач, старший викладач кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: orlenko20022015@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8814-4476

Онищук В.С. студентка 3 курсу факультету економіки та управління підприємством, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: vikusja609@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3626-2921

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження стану інноваційної діяльності України в період 2000-2020 років на основі міжнародних рейтингів. Проаналізовано динаміку зміни Глобального інноваційного індексу України та його складових і порівняно показник зі значеннями країн Європи. Оскільки на стан та рівень розвитку інноваційної активності окремих підприємств впливають загальноекономічні фактори, то в дослідженні розглянуто стан інноваційної діяльності у країні загалом.

Визначено чинники, які впливали на стан інноваційних процесів в вітчизняних підприємствах протягом останніх 20 років. Досліджено на базі статистичних даних динаміку кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю в Україні. Для більшої спеціалізації об'єктів дослідження було проведено аналіз частки конкретно промислових підприємств, що впроваджували інновації, в загальній кількості промислових підприємств України та частки обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств нашої країни.

У статті наведено перелік джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні та визначено основні недоліки наявної інноваційної політики держави. У процесі роботи над статтею було виявлено головні проблеми, що зумовлюють поточний стан інноваційної діяльності на українських підприємствах. На основі виконаного дослідження авторами наведено і обґрунтовано рекомендації щодо шляхів, які б сприяли активізації інноваційної діяльності національних підприємств та розширили коло можливостей для реалізації їхнього інноваційного потенціалу. Здійснено оцінку сучасного стану інноваційної діяльності України та запропоновано варіанти його покращення.

Ключові слова: інновації, Глобальний інноваційний індекс, економічна ефективність, інноваційні заходи, інноваційний розвиток підприємств, управління інноваційними процесами на підприємстві, інноваційна діяльність.

PECULIARITIES OF THE CURRENT STATE OF INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE

Orlenko Olha, Candidate of Economic Sciences, PhD, Senior Lecturer, Senior Lecturer, Department of Business Economics and Business Organization, Odessa National University of Economics, Odessa, Ukraine
e-mail: orlenko20022015@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8814-4476

Onishchuk Victoria, student of the Faculty of Economics and Enterprise Management, Odessa National Economic University, Ukraine
e-mail: vikusja609@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3626-2921

Abstract. Introduction. Innovation is one of the most important factors in the development of any country's economy. Unfortunately, their current state in Ukraine is insufficient, which makes it necessary to identify on a systematic basis the root causes of this situation and identify ways out of it.

Appointment. The purpose of the article is to analyze the current level of innovative development in Ukraine and suggest ways to improve it.

Results. The article conducts a comprehensive study of the state of innovation in Ukraine on the international ratings basis at the period of 2000-2020. The change dynamics of the Global Innovation Index of Ukraine and its components are analyzed. The indicator is compared with the values of European countries. Since the state and level of development of innovation activity of individual enterprises are influenced by general economic factors, the study considers the state of innovation in the country in general. The graphs illustrate the distribution of enterprises by types of innovation and the most innovative areas of economic activity.

The factors which influenced the state of innovation processes at domestic enterprises during the last 20 years are identified. The dynamics of the number of enterprises engaged in innovation activity in Ukraine is studied on the basis of statistical data. In order to increase the specialization of the research objects, the share of specific industrial enterprises that implemented innovations in

the total number of industrial enterprises of Ukraine and the share of sold innovative products in the total amount of sold products of industrial enterprises of our country were analyzed.

The article provides a list of sources of funding for innovation in Ukraine and identifies the main shortcomings of the existing innovation policy. In the process of working on the article, the main problems that determine the current state of innovation in Ukrainian enterprises were identified.

Conclusions. Based on the research, the author presents and substantiates recommendations on ways that would promote the innovation of national enterprises and expand the range of opportunities for the realization of their innovation potential. The conclusions provide an assessment of the current state of innovation in Ukraine and suggest options for its improvement.

Keywords: *innovations, economic efficiency, innovative measures, innovative development of enterprises, management of innovative processes at the enterprise, innovative activity.*

JEL Classification: H 500, O 380

Постановка проблеми. Інновації є одним з найважливіших факторів розвитку економіки будь-якої країни. Нажаль, сьогоdnішній стан інноваційної діяльності вітчизняних підприємств є негативним, що обумовлює необхідність виявлення на системній основі основних причин такого становища і визначення шляхів виходу з нього.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням стану інноваційної діяльності в Україні займається велика кількість учених, таких як І.Г. Яненкова [1], В.Г. Андрєєва [2], О.Г. Демченко [3], В.В. Джеджула [4], О.В. Левківський [5] та інші. Але, незважаючи на досить велику кількість досліджень у цій сфері, питання, пов'язані з розвитком інноваційної діяльності, досі залишаються актуальними.

Мета дослідження. Мета дослідження проаналізувати стан інноваційної діяльності в Україні та запропонувати шляхи його поліпшення.

Основний матеріал. В умовах нестабільної ситуації у світовій економіці перед державою постає необхідність вибору оптимальних цільових стратегічних орієнтирів. Питання зміцнення Української економіки і підвищення конкурентоспроможності національних товарів на міжнародному ринку є надзвичайно актуальним як з погляду теорії, так і практики. Інноваційна діяльність вітчизняних підприємств є одним з елементів, який сприяє економічному зростанню та розвитку держави. Даний фактор може забезпечити не тільки підвищення потенціалу підприємств країни і додаткові конкурентні переваги для них та допомогти розв'язати економічні, соціальні чи інші проблеми, а й забезпечити стрімке зростання національної економіки загалом. За прогнозами фахівців, науково-технічний прогрес, як джерело економічного зростання, в найближчому майбутньому буде забезпечувати до 90% реального збільшення виробництва (сьогодні це близько 65–70%) [1, с. 89]. Отже, розвиток інноваційної діяльності є вкрай важливим і для підприємств, і для економіки України, оскільки розроблення й упровадження інновацій дає змогу українським виробникам конкурувати як на внутрішньому, так і на світовому ринку.

Оскільки на стан та рівень розвитку інноваційної активності окремих підприємств впливають загальноекономічні фактори, то доцільним є розгляд стану інноваційної діяльності у країні загалом.

Одним із головних індикаторів, узагальнюючим показником для вимірювання рівня та результатів реалізації інноваційного потенціалу країни є Глобальний інноваційний індекс, у якому знаходять своє відображення основні складники інноваційного потенціалу країн [5, с. 80]. Саме тому варто розпочати аналіз стану інноваційної діяльності в Україні у 2021 р. з нього. До складу Глобального інноваційного індексу входять сім основних індексів: інституції, людський капітал та дослідження, інфраструктура, ринкові показники, бізнес досвід, знання і технології та креативність. Результати дослідження позиції України за складниками Глобального інноваційного індексу наведені в табл. 1, а динаміка показника Глобального інноваційного індексу наведена на рис. 1. [6–10].

Проаналізувавши стан розвитку інноваційної діяльності в Україні за допомогою Глобального інноваційного індексу, можна зазначити, що у період 2016–2018 рр. спостерігається підвищення значення індексу (рис. 1), що свідчить про поступове поліпшення ситуації у сфері інновацій в Україні. Однак у 2019 р. Глобальний інноваційний індекс нашої країни почав падати і Україна посіла 47 та 45 місця у 2019 р. і 2020 р. відповідно, хоча в 2018 р. був найкращий результат за аналізований період - 43 місце. Також варто зазначити, що у 2018 р. порівняно з 2017 р. відбулося підвищення ефективності інновацій, що дало змогу Україні посісти 5 місце серед 126 країн за показником індексу ефективності інновацій.

Таблиця 1

Оцінка позиції України за складниками Глобального інноваційного індексу

Складові глобального іннова- ційного індексу	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	бал	Місце (143)	бал	Місце (141)	бал	Місце (128)	бал	Місце (128)	бал	Місце (126)	бал	Місце (129)	бал	Місце (131)
Глобальний інноваційний індекс	36,3	63	36,5	64	35,7	56	37,6	50	38,5	43	37,4	47	36,3	45
Інституції	52,9	103	52,8	98	48,7	101	47,9	101	49,1	107	53,9	96	55,6	93
Людський капітал і дослідження	36,6	45	40,4	36	40,8	40	39,6	41	37,9	43	35,6	51	40,5	39
Інфраструктура	27,1	107	26,3	112	32,3	99	39,3	90	38,1	89	36,0	97	33,1	94
Рівень розвитку ринку	45,1	90	43,9	89	42,1	75	43,2	81	42,7	89	43,3	90	42,1	99
Рівень розвитку бізнесу	29,1	87	32,4	78	30,6	73	35,3	51	34,5	46	34,8	47	29,5	54
Результати застосування знань та технологій	38,2	32	36,4	34	34,1	33	32,8	32	36,7	27	34,6	28	35,1	25
Результати творчої діяльності	30,6	77	31,3	75	31,0	58	35,6	49	36,5	45	33,5	42	29,9	44
Індекс ефективності інновацій	0,9	14	0,9	15	0,8	12	0,8	11	0,9	5	-	-	-	-

Джерело: складено автором основи матеріалів [6-10]

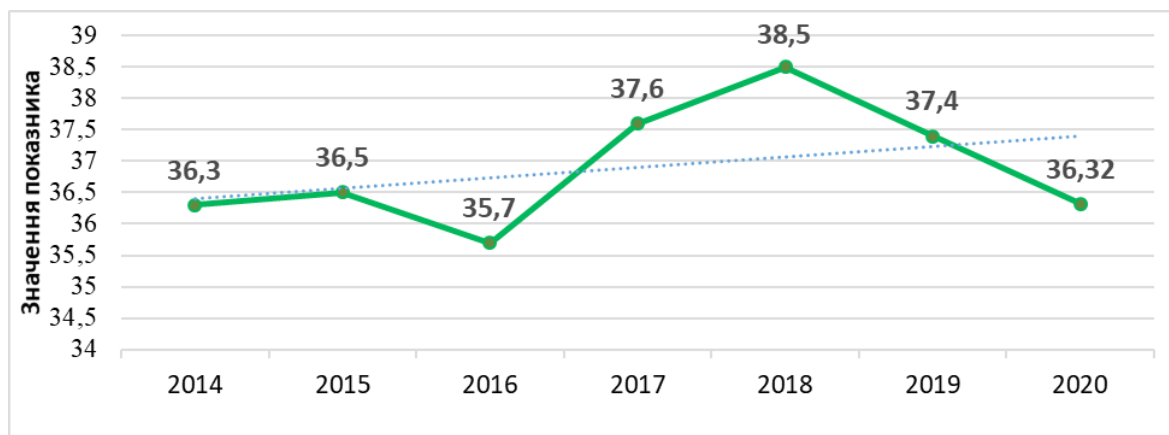

Рис. 1. Динаміка значення Глобального інноваційного індексу для України
Джерело: складено автором на основі матеріалів [6-10]

Однак, якщо не зважати на те, показник Глобального інноваційного індексу свідчить про покращення у сфері інновацій нашої країни до 2018 року, то кількість підприємств, що займаються інноваційною діяльністю в Україні, говорить про інше і значення даного показника є досить низьким. Так, за даними доповіді Державної служби статистики «Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014–2016 рр. (за міжнародною методологією)», упродовж 2014–2016 рр. частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, за рекомендованими видами економічної діяльності становила 18,4%, тоді як 81,6% підприємств не займається інноваціями взагалі (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл підприємств за типами інноваційної діяльності
Джерело: складено автором на основі матеріалів [13]

Як видно з рис. 2, найбільша частка підприємств (5,8%) здійснює лише процесові інновації, а на другому та третьому місці – здійснення маркетингових та організаційних інновацій (5,1%) й одночасно продуктових і процесних інновацій (4,5%). Тобто упродовж 2014–2016 рр. українські підприємства зосереджували увагу на інноваціях, пов'язаних із розробленням й удосконаленням продукції, модернізацією технології виробництва та виробничого обладнання, оптимізацією робочих місць та організаційної структури підприємств, змінами у маркетинговій стратегії тощо.

Важливим є аналіз динаміки частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, до загальної кількості промислових підприємств, з 2000 р. (рис. 3.).

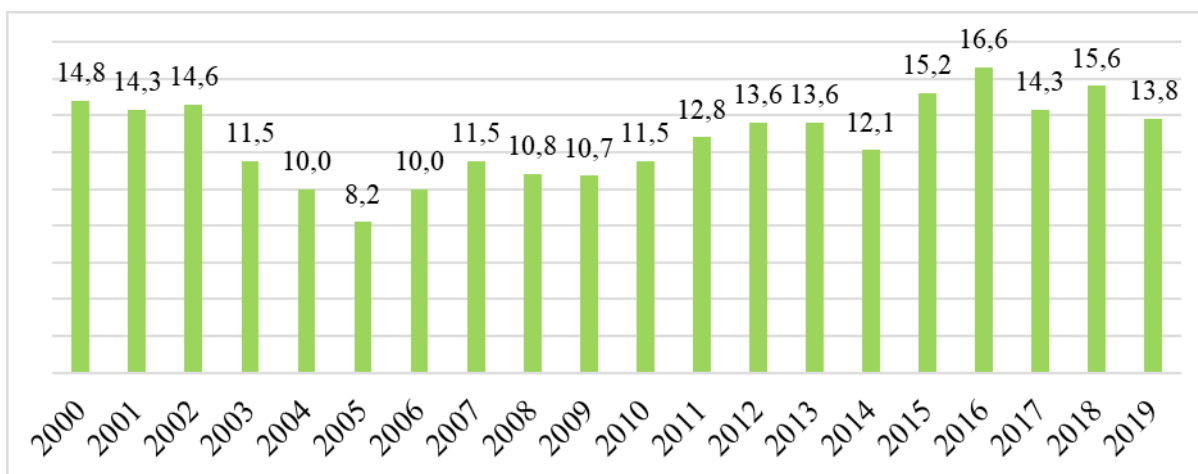

Рис. 3. Динаміка частки кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, в загальній кількості промислових підприємств України у 2000-2019 рр., %
Джерело: складено автором на основі матеріалів [14]

Аналіз даних наочно показує, що різке зниження частки кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації, в загальній кількості були у 2005 р., 2009 р., 2014 р. і склали 8,2%, 10,7%, 12,1% відповідно [14]. Тобто можна зробити висновок, що на інноваційну діяльність промислових підприємств в більшій мірі впливають зовнішні фактори, оскільки стрімкі зниження характерні саме для років, які супроводжувались революціями та всесвітньою фінансовою кризою.

Якщо ж розглядати динаміку частки обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств України, що наведений на рис. 4, то можна стверджувати про поступове збільшення за останні роки частки обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств, проте вони мають дуже малі значення. Слід зауважити, що у 2016 р. даний показник органами статистики взагалі не розраховувався [14].

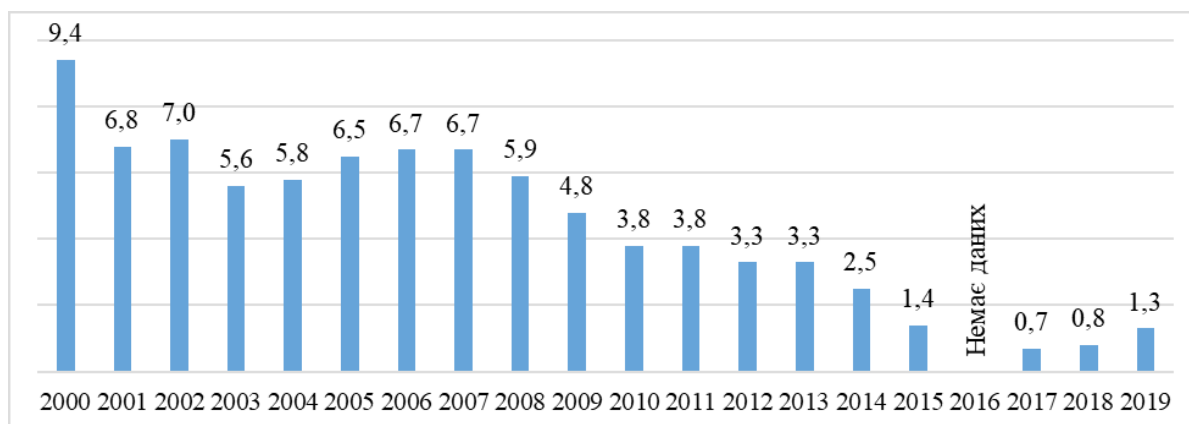

Рис. 4. Динаміка частки обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств України у 2000-2019 рр., %
Джерело: складено автором на основі матеріалів [14]

Аналіз динаміки частки кількості інноваційно-активних підприємств, у загальній кількості промислових підприємств, що наведено на рис. 5, підтверджує висновки, щодо впливу зовнішніх факторів та зовнішнього середовища на інноваційний розвиток підприємств. Проте слід зауважити, що потягом останніх 10 років підприємства більш швидко адаптуються до впливу зовнішніх факторів, і це підтверджується часткою кількості інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств за 2015 р., що становить 17,3% проти 16,1% у 2014 р. [14].

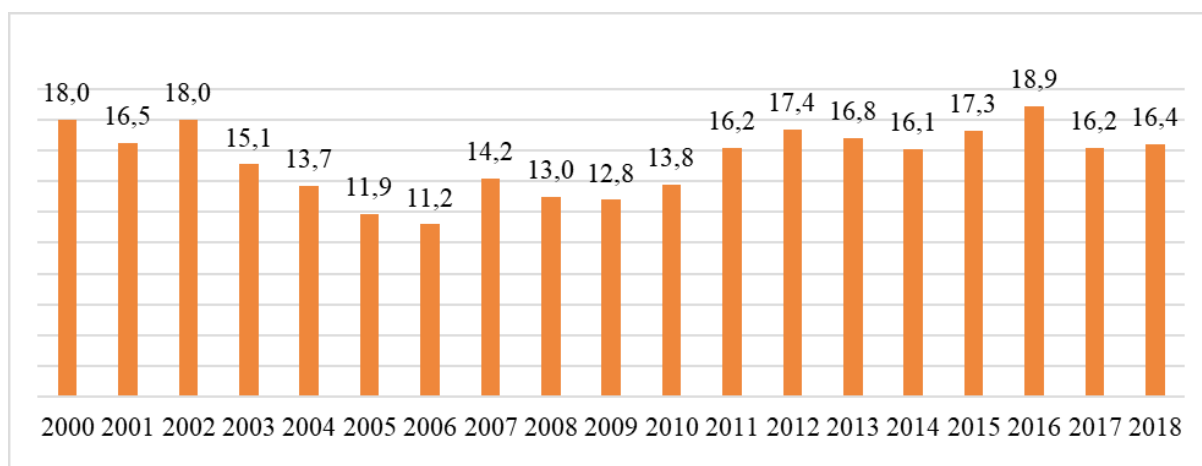

Рис. 5. Динаміка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств України

Джерело: складено авторами на основі матеріалів [14]

Що стосується інноваційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності, то у період 2014–2016 рр. найбільш інноваційно активними є підприємства у галузі інформації та телекомунікації (22,1%), переробної промисловості (21,9%), фінансової та страхової діяльності (21,7%) та діяльності у сфері архітектури та інжинірингу (20,1%) (рис. 6).

Рис. 6. Інноваційна активність підприємств у 2014–2016 рр. за видами економічної діяльності (КВЕД-2010)

Джерело: складено автором на основі матеріалів [13, с. 2]

Тому в Україні варто створити необхідні умови, які сприятимуть активізації інноваційної діяльності національних підприємств, зокрема:

- створення сприятливого нормативно-правового поля для суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність;
- залучення інвестицій в інноваційну діяльність;
- збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них;
- зменшення корупційних ризиків при використанні бюджетних коштів, спрямованих на

підтримку інноваційної діяльності.

Отже, проаналізувавши вищенаведені дані, можна дійти висновку про негативний сучасний стан інноваційної сфери в Україні. Незважаючи на те, що показник Глобального інноваційного індексу у періоді 2016–2018 рр. мав позитивний темп приросту, що може свідчити про певне покращення у сфері інновацій, він все одно залишається на досить низькому рівні, що вказує на наявність проблем. Підтвердженням цього може бути низька кількість інноваційно-активних підприємств у країні.

Висновки. Таким чином, можна дійти висновку про вкрай низький рівень розвитку інноваційної діяльності в Україні. Так, за даними Глобального інноваційного індексу, Україна посідає 45 місце серед 131 обстежених країн із загальним балом 36,32, тоді коли бал першої у рейтингу країни Швейцарії становить 66,08. Тобто найвища оцінка майже у 2 рази перевищує бал України, що свідчить про незадовільний стан у сфері інновацій. Підтвердженням занепаду є також незначна кількість інноваційно-активних підприємств у структурі вітчизняних суб'єктів господарювання, тобто тільки 18,4% підприємств займаються інноваційною діяльністю. Що стосується промислових підприємств, то інноваційно-активними є лише 834 з них, що становить 18,9% від їхньої загальної кількості. До того ж, якщо розглядати джерела фінансування інноваційної діяльності, то основним джерелом покриття витрат є власні кошти підприємств. Даний факт значно звужує коло можливостей для реалізації інноваційного потенціалу українських компаній. Саме через фінансування інноваційної діяльності за рахунок безвідсоткових кредитів чи певних пільг та дотацій, Україна може мотивувати вітчизняні компанії впроваджувати інновації.

Основними проблемами, що зумовлюють поточний стан інноваційної діяльності на українських підприємствах, є відсутність мотивації у суб'єктів господарювання до здійснення інновацій, нестача коштів, відсутність державної підтримки та фінансування з боку іноземних інвесторів, незлагодженість національного законодавства з питань інноваційного розвитку країни.

Список літератури

1. Яненко І.Г. Інноваційна діяльність промислових підприємств України: стан та перспективи розвитку. Наукові праці. Економіка. 2016. Т. 285, Вип. 273. С. 89-94. URL: <http://economy.chdu.edu.ua/article/view/107998>.
2. Андреева В.Г. Оцінка сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств реального сектора економіки України. Проблеми економіки. 2016. № 1. С. 68–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2016_1_9.
3. Демченко О.Г. Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні та шляхи її вдосконалення. Молодий вчений. 2015. № 12. С. 12–14.
4. Дзеджула В.В. Інноваційна діяльність як чинник конкурентоспроможності підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 4. С. 5–8.
5. Левківський О.В. Міжнародні індикатори оцінки інноваційного потенціалу України та його реалізації. Інтелект XXI. 2017. № 4. С. 78–82.
6. Dutta S. The Global Innovation Index 2014: The Human Factor in Innovation 2014. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=3254&plang=EN>. (дата звернення 20.10.2021)
7. Dutta S. The Global Innovation Index 2015: Eective Innovation Policies for Development 2015. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=3978&plang=EN>. (дата звернення 20.10.2021)
8. Dutta S. The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation. 2016. <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4064>. (дата звернення 20.10.2021)
9. Dutta S. The Global Innovation Index 2017: Innovation Feeding the World. 2017. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4193?plang>
10. Dutta S. The Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation. 2018. URL: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf. (дата звернення 10.10.2021)
11. Dutta S. The Global Innovation Index 2019: Creating Healthy Lives-The Future of Medical Innovation.– 2019. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019.pdf. (дата звернення 20.10.2021)
12. Dutta S. The Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? 2020. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/>

- en/wipo_pub_gii_2020.pdf . (дата звернення 10.10.2021)
13. Державна служба статистики України. Доповідь «Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією)» 2014–2016 роки. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm . (дата звернення 20.10.2021)
14. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> . (дата звернення 20.10.2021)

References

1. Yanenkova I.H. Innovative activity of industrial enterprises of Ukraine: state and prospects of development. I.H. Yanenkova, S. S. Pozur, O.A. Kataieva Naukovi pratsi. Ekonomika. 2016. URL: <http://economy.chdu.edu.ua/article/view/107998> [inUkrainian].
2. Andrieieva V.H. Assessment of the current state of investment and innovation activities of enterprises of the real sector of the economy of Ukraine . V. H. Andrieieva, O.O. Sosnovs'ka Problemy ekonomiky. 2016. № 1. S. 68–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2016_1_9[inUkrainian].
3. Demchenko O.H. The current state of innovation in Ukraine and ways to improve it .O.H. Demchenko, K.Yu. Butivchak Molodyj vchenyj. 2015. № 12. S. 12–14. [inUkrainian].
4. Dzhedzhula V.V. Innovative activity as a factor of enterprise competitiveness. V.V. Dzhedzhula, I.Yu. Yepifanova, O. H. Tsvyk Investytsii: praktyka ta dosvid. 2017. № 4. S. 5–8. [inUkrainian].
5. Levkivs'kyj O.V. International indicators for assessing the innovation potential of Ukraine and its implementation. O. V. Levkivs'kyj. Intelekt KhKhI. 2017. № 4. S. 78–82. [inUkrainian].
6. Dutta S. The Global Innovation Index 2014: The Human Factor in Innovation 2014. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=3254&plang=EN>.
7. Dutta S. The Global Innovation Index 2015: Eective Innovation Policies for Development 2015. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=3978&plang=EN>.
8. Dutta S. The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation– 2016. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4064>
9. Dutta S. The Global Innovation Index 2017: Innovation Feeding the World 2017. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4193?plang>
10. Dutta S. The Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation 2018. URL: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf
11. Dutta S. The Global Innovation Index 2019: Creating Healthy Lives-The Future of Medical Innovation– 2019. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2019.pdf
12. Dutta S. The Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation? –2018. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
13. State Statistics Service of Ukraine. Report "Survey of innovation in the economy of Ukraine (according to international methodology)" 2014–2016 roky. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm [inUkrainian].
14. Website of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>. [inUkrainian].